

AMETSETAN EGATZEZ

Benediktinen lekaimetxetik iriaren sortaldeko arresi gaiñera joan nintzan ta Yebra erri aldera, ango mendiei begira gelditu.

Nere buruan asmo geiegi nituen. Nere eustez Euskalerritik maiz deitu bear lituzkete Basa'ko Yebra erriko dantzariak. Orrela dauzkaten dantzen antzekoak ikusiko lituzkete Euskalerrian eta euskal iturritik datorkiela jakingo lukete.

Euskalerrria'kin dauzkaten lokarriak eta aztarnak arkituko lituzkete. Euskalerrriak berriz noraño dagon eratua euskal azia jakingo luke. Anai arteko ta senide arteko artueman oietan Euskalerrria irabazle.

Mendi aiei begira nengoela, burua dantzariekin ametsetan, belarrian berriz txirula otsa.

Ez uste Euskalerrria emen galditzen danikan. Euskararen urratsak ba ditugu berago. Oska irira joateko nai ta naiez BELARRA izeneko menditik igaro bear. Euskaldunentzat izen orrek zerbait esan nai du. Ain garbia iraun bait du gaur arte. Or luzaro euskarak iraun dula ageri.

Edestian, 1096 garren urteakin bereganatzen du Aragoi'ko errege Pedrok, Oska iria, jakina euskaldunen laguntzarekin. Iri ontan dakigun bezala mai ruak eta kristauak bizi ziran. Kristauak erromanze erdalduna mintzatzen zuten.

Jaka'ko merkatua.

1.349 garren urtean Iri ontako erabaki batek euskarari buruz argitasun aundia ematen digu. Lakarra jaunak arkitu ta argitaratu zuen berri ori (Revista de Archivos 1913 T. 29, p. 433). Ala dio Errikoetxeko aginduak: "Item myl corredor nonsia usado que faga mercaderia ninguna que compre ni venda entre ningunas personas, faulando en algaravia ni en abraych *nin en basguenc*; et gui lo faa pague por coto XXX sol". Agindu orrekin, euskaraz mintzatzen, Oska'n galerazten dute ta gaiñera zigortzen.

Nungo euskaldunak ote ziran Oska'n euskaraz egiten zutenak. Euskaraz nai ta naiez euskaldunen artean egin bear.

Etziran Oska'raño Naparroa'tik oñez joango.

Naita naiez Oska inguruko erri txikikoak izango ziran eta Aragoi mendietako artzaiak. Orrelaxe ordaindu zituzten Oska askatu zuten euskaldunak.

Agindu orrekin garbi ikusten duguna da, 14 garren gizaldiaren erdiraño OSKA inguruan euskara birizik zegoela. Orrenbeste errixken euskal izenen arrazoia, Errikoetxeko erabaki ortan ematen digute.

Erdiaroa ondo sartua zegola Aragoien oso barrenaño euskara bizirik zegoen, ainbeste izenek aitortzen digutena da. Zoritxarreko garaia eta euskara gaixua! Askoz urbillagoko beste berri pozgarria daukagu ta au urrutixeago gertatua. Salduba'n (Zaragoza) ain zuzen. 1900 garren urtean, Salduba'ko alkateak olerki saria sortu zuen erderaz jakina, baiñan beste sari bat euskaraz. Euskarazko saria, OSKA iriaren izenean banatu zan.

Orrelako erabakiak goratu bear ditugu, gaiñera eskertu bear genituzke. Garai berdiñean, esker opari bezala ontzatz artzen ditugula orrelako ekintzak azaldu dezaiegu. Aragoien euskaldunak bizi bait ziran eta gaurko gizase-meak orduko gizon aien semeak bait dira, gainera Salduba euskaldunen laguntzarekin askatu zuten; lenengoak irian sartzen Naparrak. Ekintza onen ezaugarri bezala Alfonso burrukalari erregeak Salduba'n San Migel'en eliza eman zien, gaur oraindik zutik dagona. Euskalerriari orregatik euskararen izenean laguntzea bidezkoa da.

Neurri berdiñean Jaka'ko udaleko ikastetxe nagusian euskarak bere tokia euki bear luke, gutxinez Aragoiko euskal kulturak. Udarán Jakan itzaldi ta ikastaldi berexiak izaten dira. Ludi osotik datozte gazteak eta iriari bizitasun aundia ematen diote.

Neurri berdiñean, 14 garren udara da iri ontan Añamendiko dantzari eresita abestaldeak iri ontara biltzen direla. Arrazoi bat geiago euskal taldeak pozik oneraino urbiltzeko, Aragoi'ko anaiekin arremanak zuzpertzeko.

Eskua zabaltzeakin asko irabazi genezake; obeto ezagutu ginduzkete. Gaiñera gure aldetik euskal kulturaren indarra ta garrantzia obeto ikusiko genuke. Gure lelo zarrak esaten digunari eutsi bear geinoko. "Eman da zabal-tzazu munduan frutua".

Euskaldunen lanak nunai ikusten dira. Bide ortik jarrai bear genuke, euskarari eutsiaz, aitzaki guztiak ortarako ontzatz emanaz. Gure labe zokoan geldituta ez dugu ezer irabazten. Gure nortasunak, bazterrak asko aberastutzen ditu. Lengo edo aspaldiko aztarna oiek bide bat irikitzen digute. Ortik aurreratu gaitezke irakasle, kobrari, ereslari, mixiolari ta dantzariak. Bide oiek erri baten bizitzaren urratsak bait dira, gure erriarenak, Euskalerriarenak.

Nolako arrera egingo dion Aragoiek Euskalerria'ri oraindik ez dakigu. Ustekabe aundiak izan genitzake. Euskal aztarna indartsuak beren bizitzaren sakonean arkitzen dizutela itzuli aundi bat eman dazakete emengo gizase-meak ta nork daki gauzak aldatzen asi. Gerta litezkenak, gaurtik nork ikusi? Aragoi'ko semeak asi litzaizkigu esanez, "ni euskalduna naiz". Orduan zer esan genezaieke? Ez da amets bat utsean egina.

Oroitzen naiz nola Oresa'n agertu zan bein mutil bat erretoretzeko atea joka". "Euskaraz ikasi nai dut, euskalduna naiz" esan zidan "Naparra al zera?" galdetu nion.

– "Ez, Aragoitarra, Ayerbe erriko semea. Nere abizena euskalduna da, Eskuer" (Eskueder ote garai batean?) gazte onen erantzuna; 25 urte, ille beltzak, begiratu bizia, irriparra ezpañetan, zainduna, mutil egokia. Bereaz Aragoien asi zan euskaraz ikasten. Aragoiko erriaren zañak ezagutu naian, irriak egosten zuen. Aragoiko ipar aldean egiten dan erdera zarra ikastera joan

zan. Orduntxe ango izkuntza zarraren aztarnak aztakatu zituen, ta garai berdinean euskal sustraiak arkitu zitun. Orduntxe sortu zitzaion euskal sena eza-gutzeko gogoa. Barrengo su batek zekarren guregana.

Txuñezar baserrira bidali nuen. Lau illabete egin zituen baserri ortan. Jose'ri laguntzen zion ikulluan eta soroan, aurrekin jolasten zan. Azkenean euskaraz ondo, oso ondo mintzatzen zuen. Mutil onekin amets zoragarriak egin nitun. Txuñe-zar baserrian seme bat bezala artu zuten.

LATXAGA